

За сприяння Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

ШКІЛЬНИЙ
СВІТ
ЕКСПЕРТ
у галузі освіти

№ 48 (624) грудень 2011

Перша всеукраїнська газета для першого вчителя

Видається з січня 1999 року чотири рази на місяць

Випуск 12

Методичний ПОРАДНИК

НАСТУПНІСТЬ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ І ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ

ВУЗЛИКИ ТЕОРІЇ

Проблеми наступності дошкільної і початкової освіти

Підготовка дітей до школи. Практика зарубіжної дошкільної освіти

МАЙСТЕР-КЛАС

Майбутні першокласники. Формування мотивації навчання

Адаптаційно-розвивальні заняття

ВКЛАДКА

Зміст газети «Початкова освіта. Методичний порадник» за 2011 рік

м. Біла Церква
ТЕРЕХОВА Ольга Олександрівна
т.с. 0(4563) 5-30-52, т.моб. 0(97) 689-03-15

Вінницька
ГАВРИЛЮК Олена Андріївна
т.с. 0(432) 67-18-13

Волинська
МАЙКО Світлана Михайлівна
т.с. 0(3322) 4-71-52, т.моб. 0(97) 472-28-46

Дніпропетровська
БАНКОВСЬКА Алла Аркадіївна
т.с. 0(56) 776-84-18, т.моб. 0(96) 373-16-33

Донецька
СЬОМОВА Раїса Сергіївна
т.с. 0(62) 304-21-14, т.моб. 0(97) 524-38-52

Житомирська
БІЛЕЦЬКА Леся Володимирівна
т.с. 0(412) 47-36-58, т.моб. 0(97) 325-82-16

Закарпатська
ЛЕМАК Марина Василівна
т.с. 0(3122) 3-73-38, т.моб. 0(50) 927-79-53

Запорізька
КРУТЬ Тетяна Валеріївна
т.с. 0(61) 701-51-88, т.моб. 0(66) 301-81-87

Івано-Франківська
СКОМОРОВСЬКА Наталія Богданівна
т.с. 0(3422) 3-11-84, т.моб. 0(97) 510-38-72

Кіровоградська
СУПРУН Людмила Миколаївна
т.с. 0(522) 24-66-08, т.моб. 0(93) 849-04-81

Луганська
БОНДАРЕВА Людмила Миколаївна
т.с. 0(642) 50-52-18, т.моб. 0(97) 482-54-59

Львівська
СИНЬОВА Ірина Іванівна
т.с. 0(32) 243-71-11, т.моб. 0(97) 477-01-49

Миколаївська
ГОЦУЛЯК Марія Федорівна
т.моб. 0(97) 559-71-31

Одеська
АНТОНІШИНА Лілія Михайлівна
т.с. 0(48) 729-45-12, т.моб. 0(97) 265-25-40

АЦАБРИКА Ірина Федорівна
т.с. 0(48) 729-45-12, т.моб. 0(67) 785-61-56

м. Пирятин
БИКОВА Тетяна Захарівна
т.моб. 0(97) 658-53-15, т.моб. 0(68) 922-97-16

Полтавська
СТАДНИК Світлана Михайлівна
т.с. 0(5322) 2-49-56, т.моб. 0(97) 512-29-74

Рівненська
ПОДКОПАЄВА Тетяна Віталіївна
т.с. 0(362) 43-80-54, т.моб. 0(97) 398-22-96

м. Сімферополь
ВАСЬКІВ Тетяна Федорівна
т.с. 0(652) 27-33-70, т.моб. 0(50) 645-67-81

Сумська
СОБИНА Ганна Дмитрівна
т.моб. 0(99) 036-26-10

Тернопільська
СІНЬКОВСЬКА Інна Михайлівна
т.с. 0(352) 43-57-83, т.моб. 0(97) 523-59-39

Харківська
СТОЛЯРЕНКО Ганна Андріївна
т.с. 0(57) 756-89-69, т.моб. 0(97) 502-03-86

Херсонська
ФОМІНА Лариса Анатоліївна
т.с. 0(552) 41-08-11, т.моб. 0(50) 952-54-05

НЕННОВА Олена Василівна
т.моб. 0(66) 377-65-68

Хмельницька
ГАНЧЕВСЬКА Марина Павлівна
т.с. 0(382) 76-48-51, т.моб. 0(50) 611-50-07

Черкаська
БОНДАРЕНКО Олена Андріївна
т.с. 0(472) 64-76-22, т.моб. 0(97) 773-79-50

Чернівецька
МОРОЧКОВСЬКА Лариса Анатоліївна
т.с. 0(37) 290-23-17, т.моб. 0(97) 386-50-57

Чернігівська
ПЕТРОВА Олена Семенівна
т.моб. 0(97) 513-33-94, т.дом. 0(462) 77-54-57

Проблеми наступності дошкільної і початкової освіти.
Теоретико-методологічний аспект. О.Коваленко 3

Підготовка дітей до школи. Практика зарубіжної
дошкільної освіти. Н.Голота 7

Знайомтеся — старший дошкільник.
Підготувала І.Стратілат 10

Майбутні першокласники. Формування мотивації
навчання. І.Большакова..... 13

Адаптаційно-розвивальні заняття..... 17

ВСЕУКРАЇНСЬКІ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

35264	Початкова освіта
22063	Пільгова передплата на 6 і 12 місяців
91831	Початкова освіта. Методичний порадище (4-й номер місяця)
09894	Початкова освіта. Уроки
06645	Початкова освіта. Бібліотека
95517	Початкова освіта. Дидактичні матеріали
23318	Початкова освіта + Дитячий садок
91841	Початкова освіта + Початкова освіта. Бібліотека
95519	Початкова освіта + Початкова освіта. Дидактичні матеріали
89386	Початкова освіта. Повний комплект. Початкова освіта + Початкова освіта. Початкова освіта. Бібліотека + Початкова освіта. Дидактичні матеріали + Шкільний світ. Книжковий каталог
99878	Батькам. Секрети виховання. Комплект книжок
95536	Батькам. Пам'ять та креативність вашої дитини. Комплект книжок. Шкільний світ
91834	Класний керівник. Бібліотека
35266	ШКІЛЬНИЙ СВІТ. КЛАСИЧНИЙ КОМПЛЕКТ
99807	ШКІЛЬНИЙ СВІТ. МЕГА-КОМПЛЕКТ
01699	ШКІЛЬНИЙ СВІТ. БІБЛІОТЕКА
89380	ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА від ШКІЛЬНОГО СВІТУ. Комплект

Свідоцтво серія КВ № 17991-6841ПР
від 15.08.2011 року.

Головний редактор Тетяна Комарянська
Заступники Олена Кондратюк,
Ірина Васильченко,
Олена Трофімова
Фаховий редактор Ірина Стратілат

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Богатир В.О.,	Пономаренко Л.В.,
Бурнос В.В.,	Ротфорт Д.В.,
Галас А.В.,	Салтишева В.М.,
Ганжа Н.П.,	Седова Н.М.,
Гаряча С.А.,	Седеревічене А.О.,
Древаль Г.Ф.,	Степанець Н.М.,
Кірик М.Ю.,	Стребна О.В.,
Криливець М.П.,	Суровцев В.В.,
Луцишина Н.Г.,	Тарапака Н.В.,
Морська Я.Ф.,	Трохименко Т.О.,
Наумова Л.В.,	Царьова Г.Ф.,
Нікулочкіна О.В.,	Щербакова Л.Ф.,
Одинак М.М.,	Юсипчук С.В.
Онопрієнко О.В.,	

Редакція залишає за собою право редагувати матеріали.

Редакція може не поділяти точки зору автора.

Відповідають за достовірність фактів, цитат, власних назв, географічних назв та інших відомостей автори публікацій.

Рукописи не рецензуємо і не повертаємо.

Рекламодавець відповідає за достовірність інформації, що в рекламі, за зміст та відповідність реклами законодавству.

Претензії щодо публікацій приймаються у письмовому вигляді впродовж 30 днів з часу виходу числа газети у світ.

Засновник — ТОВ «Редакції газет з дошкільної та початкової освіти»

Адреса для листування: 01014, м. Київ, вул. Тимірязєвська, 2;

Тел: (044) 286-34-48, відділ продажу: (044) 284-24-50

Довідка для передплатників за тел.: (044) 537-32-00

Довідка для авторів за тел.: (067) 446-71-49

www.osvita.ua, e-mail: osvita@1veresnya.com.ua,

osvita.1veresnya@gmail.com

Видавець — ТОВ «Редакції газет з дошкільної та початкової освіти»

© ТОВ «Редакції газет з дошкільної та початкової освіти», 2011.
Всі права захищені. Будь-яке відтворення матеріалів або фрагментів із них можливе лише за наявності письмового дозволу ТОВ «Редакції газет з дошкільної та початкової освіти».

ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ

Практика зарубіжної дошкільної освіти

Наталія ГОЛОТА, доцент кафедри педагогіки педагогічного інституту Київського університету імені Б.Грінченка

Вступ України до Євросоюзу відкриває нові можливості для розвитку країни, а також передбачає співробітництво з європейськими країнами у різних галузях: політиці, економіці, освіті, культурі тощо. Інтеграційні процеси, спричинені науково-технічною революцією, демократизація та гуманізація суспільного життя, розв'язання глобальних проблем людства зумовили потребу в підтриманні міжнародних зв'язків, порівнянні систем освіти, яка на сучасному етапі стає однією з провідних сфер життєдіяльності людини.

Зближення української системи освіти зі світовими стандартами знаходить своє відображення у змінах, що вносяться в її зміст на всіх ланках. Це передбачає наукове обґрунтування педагогічної доцільності впровадження досягнень зарубіжного досвіду у вітчизняну освітню практику, допустимих меж орієнтації на зарубіжні досягнення та напрацювання в цій галузі; виявлення співвідношення спільного і специфічного в інтеграції зарубіжного й вітчизняного досвіду. Використання світових досягнень у галузі освіти сприятиме успішному входженню України в європейський та світовий науково-педагогічний освітній простір. У зв'язку із цим держава приділяє все більшу увагу навчанню і вихованню найменших членів суспільства, адже від розвитку дитини в дошкільному віці залежить успішність її подальшого навчання і становлення особистості.

Сьогодні в Україні можна виділити *дві організаційні складові проблеми підготовки дитини до школи*.

Перша полягає у *нерівноцінності умов підготовки дітей старшого дошкільного віку до вступу в школу*. Мається на увазі виховання дітей у сім'ї та в різних типах ДНЗ. Це співвідношення різне також у містах і селах України.

Друга проблема полягає в тому, що *певна кількість державних дошкільних навчальних закладів, приватних центрів розвитку дитини перетворилися на установи форсованого навчання, на своєрідні тренувальні майданчики з підготовки дітей до вступу в престижні школи, ліцеї, гімназії*. Цікаво, що така діяльність — майже «шкільне життя» маленьких дітей — дуже подобається їхнім батькам. У такій організації освітнього процесу вони вбачають запоруку успіху дитини у навчанні в школі. Усі ці реалії сьогодення і визначають проблему підготовки до школи як одну з найактуальніших у дошкільній педагогіці. У зв'язку із цим особливе значення надається всебічному аналізу досвіду формування системи підготовки до навчання у школі в зарубіжних системах дошкільної освіти, й зокрема

там, де він видається вітчизняним науковцям і практикам позитивним.

Дослідження А.Джуринського, Л.Парамонові, О.Протасової свідчать, що в більшості країн момент готовності дитини до школи визначається психологом на основі спостережень за її поведінкою у спеціально створеній ситуації. Як правило, дітям ставлять питання (у зростаючому за складністю порядку): як дитину звать, як звать її батьків, де вона живе, куди зараз прийшла, який день тижня і число сьогодні, було вчора, буде завтра, у який час доби відбуваються певні події; демонструють і пропонують назвати зображення окремих предметів і тварин і вказати, які предмети підходять один до одного, яку вони мають загальну назву; пропонують описати зміни в ситуації, назвати вісім кольорів і вказати на предмет за ознакою кольору; перерахувати предмети і назвати кількість, провести лінію через певну кількість предметів, назвати цифри й числа (до 100), назвати букви, прочитати слова із 3—7 літер (як великих друкованих, так і маленьких прописних), прочитати невелике оповідання і відповісти на питання за його змістом, написати своє ім'я та прізвище, окремі букви й слова. Якщо школа спеціалізована, то педагоги можуть висувати додаткові вимоги до вступників.

Психолог та приймальна комісія вирішують, чи готова дитина до вступу в школу. Якщо ні, їй пропонують прийти через рік (повторити підготовчий клас).

Варто зазначити, що у деяких країнах, як-от *Німеччина, Нідерланди чи Данія, головним завданням дошкільного виховання вважається виховання у сім'ї*.

Завданням цього етапу навчання дитини вважається не так досягнення нею окресленого рівня освіти, як певне усупільнення.

У *Бельгії, Франції, Італії та Іспанії завданням дошкільного виховання є поступове ознайомлення дітей зі «шкільним середовищем»*.

Дошкільна освіта в цих країнах охоплює основні елементи навчання читання, письма та рахунку. Зазначимо, що в Канаді, Австралії, Нідерландах підготовка дітей до школи у нашому розумінні взагалі не є актуальною і не передбачає особливого навчання.

В Австралії навчання дитини дошкільного віку вважається навіть шкідливим, оскільки заважає дитині виявити свою самобутність і оригінальність.

О. Кононко, вивчаючи проблему наступності переддошкільної й шкільної освіти, переконливо стверджує, що дошкільному навчальному закладу і школі необхідно подбати про послідовність, поступовість реалізації принципів навчання і виховання і не лише замінювати старе новим, а й зберегти здобутки попереднього етапу життя дитини.

Слід зауважити, що найбільш позитивним у цьому плані видається досвід організації дошкільної освіти у Франції, де з 1975 року діє закон про школу, який передбачає заходи щодо забезпечення наступності між дошкільним навчанням і школою.

Безперечною перевагою французької системи освіти є розподіл п'ятирічного терміну навчання у початковій школі на два цикли, які передбачають тісні взаємозв'язки в організації навчального процесу материнської й початкової школи.

Своєрідним організаційним аспектом є той факт, що навчання дітей у материнській школі (чи підготовчому класі) і початковій (протягом двох років) здійснює один педагог, що забезпечує тісний зв'язок між ланками освіти. Відповідно, у державних навчальних закладах педагогів готують до роботи як у дошкільних закладах, так і в початковій школі, тобто вони отримують подвійну кваліфікацію.

Слід зауважити, що запровадження такого підходу в організацію навчально-виховного процесу вітчизняних закладів освіти сприяло б більш ефективному входженню дитини у новий соціум, її адаптації до шкільного навчання.

Наразі вчені (Л.Голуб, Л.Машкіна, О.Нікулочкіна, О.Савченко, О.Скрипченко) стверджують, що діти, які приходять до школи, не готові до нових форм співробітництва з дорослими й однокласниками, до зміни соціального статусу, соціальної ситуації розвитку.

Багато спільного можна знайти у спрямуванні освітньої політики України і Німеччини:

- прагнення до всебічного розвитку особистості дитини, оптимальної підтримки кожної людини, надання їй можливості для особистісної, професійної освіти;
- виховання підрастаючого покоління самостійними громадянами, відповідальними за свою демократичну державу, утвердження національно-культурних і загальнолюдських цінностей;
- стимулювання саморозвитку відповідно до потреб особистості й вимог суспільства.

Однак такі цілі досягаються різними шляхами, відповідно, й особливості організації освіти будуть різними. Так, тільки досягнення дитиною шестирічного віку є ознакою готовності до школи, до переходу її у нове соціальне середовище. У свою чергу, школа вважається готовою до прийому дітей до

навчання, якщо вона у змозі прийняти дітей з різними рівнями розвитку.

Деякі зарубіжні дослідники (Т.Зборовська та інші) відмічають як надзвичайно позитивний той факт, що у Німеччині значна кількість дітей до шестирічного віку виховується переважно у сім'ях, тобто перевагу сімейного виховання над суспільним. У дошкільних закладах Німеччини розповсюджена організація практичних занять та екскурсійних програм, як і у школі. Безперечним досягненням німецької системи освіти стало створення груп подовженого дня на базі дитячих садків, де учні разом із педагогами і самостійно займаються різними цікавими для них справами (спортивними іграми, випіканням кондитерських виробів тощо), а не тільки готують домашнє завдання.

Законодавче впровадження обов'язкової річної дошкільної підготовки шестирічних дітей у Польщі (з 2004 року) вважається позитивною зміною, спрямованою на вирівнювання освітніх шансів дітей із різних соціальних верств.

Дошкільна освіта у Польщі охоплює дітей від 3 до 6 років і реалізується в двох типах освітніх закладів — у дитячих садках і дошкільних відділеннях для дітей шестирічного віку при основних школах, у так званих «нульових класах». Навчання в школі у Польщі починається із 7 років. На думку польських педагогів і психологів, дошкільна освіта сприяє розвитку дітей і є шансом для досягнення ними надалі навчальних успіхів у школі.

Однак перебування дітей у дитячому садку тільки протягом року, особливо для малят, які живуть у несприятливих умовах, вважається надто коротким. Проблема так званого «шкільного порогу» є предметом турбот багатьох педагогів, про що свідчать неодноразові намагання її розв'язати. Одним із способів було впровадження в 1—3-х класах інтегрованого навчання й описових оцінок, що має на меті сприяти формуванню у дітей позитивної мотивації до навчання та активному здобуттю знань.

Однією зі спроб подолання «шкільного порогу» є також розроблення проекту цілісної програмної основи елементарної освіти, яка поєднує дошкільне виховання і початкове навчання й передбачає активну роль дитини в процесі конструювання її знань, врахування цілісності навчання і виховання.

Концентрована побудова змісту програмних основ дає змогу перейти від конкретного до більш загального змісту, від простого до складного, від гри до завдання і т. д.

Істотним фрагментом проекту програми є «характеристика дитини наприкінці елементарної освіти». Закладені в проекті завдання і зміст, урахування можливостей і проблем дитини, соціального, зокрема сімейного, а також природного і культурного контексту повинні інтегруватися в щоденну працю з дітьми в дитячому садку і 1—3-х класах.

Важливим аспектом цієї програми є передбачення співпраці між вихователем і вчителем початкових класів, яка полягає в тому ж, що й у нас у країні: вихователь має усвідомлювати, до яких завдань слід готувати дошкільнят, а вчитель — на які знання дітей слід спиратись у їх навчанні.

На відміну від німецьких, польські педагоги вважають, що всі дошкільнята повинні мати однакові стартові умови перед навчанням у початкових класах,

ВУЗЛИКИ ТЕОРІЇ

тобто однакову підготовку, оптимальний для них рівень розвитку власних можливостей, щоб у шкільному навчанні зосередитися на їх розвиткові, підвищенні ефективності учіння, а не на вирівнюванні й ліквідації відставання від ровесників.

У країнах пострадянського простору, де простежуються схожі тенденції в розвитку освіти, почали розробляти проблему передшкільної освіти, під якою розуміють підготовку дітей, що не відвідують дошкільні заклади, до школи. Наприклад, 2004 року Міністерство освіти Російської Федерації запропонувало як альтернативу навчанню і вихованню дітей у дитячих садках створити систему передшкільної освіти, основну мету якої було визначено таким чином: «...вирівнювання стартових можливостей майбутніх школярів, щоб у них не виникало стресів, комплексів, почуття приниження, які можуть відбити бажання навчатися на всі наступні роки».

У зв'язку із цим у Росії почали розробляти програмно-методичне забезпечення процесу формування готовності дітей до навчання в школі й вирівнювання їхніх стартових можливостей.

Серед них:

- цілісні комплекси освітніх програм (для дітей від 5 до 11 років), уніфіковані й розроблені на основі здоров'язберігаючих технологій, що спрямовані на систему інтенсивного розвитку дитини з орієнтуванням на вершину її інтелекту;
- критерії визначення ступеневої готовності дитини до подальшого шкільного навчання (із 7 років), зокрема таких ступенів, як «підготовлений», «у стадії готовності», «умовно підготовлений», «не підготовлений»;
- диференційований зміст навчання з урахуванням динаміки розвитку дітей; програми дослідження психічних процесів, що відбуваються в процесі навчальної діяльності дітей від п'яти з половиною до семи років;
- програми комплексних досліджень ступеня стомлюваності дітей за умови тривалого їх перебування в колективі однолітків; обґрунтування рівнів особистісного розвитку (фізична зрілість, психологічна готовність до сприйняття);
- концепція переосмислення простору розвитку дитини з орієнтуванням на нову освітню ситуацію;

- матеріали до впровадження інтерактивних способів навчання на основі інноваційних технологій з обов'язковим використанням технічного забезпечення й орієнтуванням на мікросоціум;

- методичні рекомендації для батьків дітей, які не відвідують дошкільні заклади; методичні рекомендації для педагогів, які здійснюють передшкільну підготовку.

Відтак у країні було створено прецедент для пошуку нових підходів до пропедевтики початкового навчання з метою охоплення цим процесом дітей, які не відвідували дитячих садків. При цьому для задоволення потреб дитини, школи й суспільства в цьому аспекті освітньої діяльності було передбачено інтегрувати зусилля педагогів суміжних ланок освіти і батьків.

Аналіз підготовки дітей до школи в різних країнах світу дав можливість визначити основні тенденції цієї проблеми:

- необхідність урахування рівня розвитку дитини на момент вступу до школи;
- забезпечення наступності між дошкільною і початковими ланками освіти, що полягає в узгодженні програмового змісту підготовки дітей старшого дошкільного віку в умовах дошкільної освіти й початкової школи, тісної співпраці педагогів суміжних ланок освіти;
- можливість варіативної підготовки дітей в умовах дошкільної, передшкільної та початкової освіти.

Література

1. Василюк А.В. Стан і тенденції дошкільної освіти в Польщі // Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. — 2006. — № 5. — С. 171—175.
2. Джуринский А.Н. Развитие образования в современном мире. — М., 1999.
3. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / О.Л.Кононко, З.П.Плохій, А.М.Гончаренко та ін. — К.: Світич, 2009.
4. Парамонова Л.А., Протасова Е.Ю. Дошкольное и начальное образование за рубежом: история и современность. — М.: Просвещение, 2001.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навч. посіб. — К.: Академвидав, 2004.

Дайджест «Усе для школи» — електронне видання у вільному доступі

Дорогі друзі!

Методична література

Підручники

Педагогічна преса

Події

Конкурси

Афіша

SALE

Акції

«Шкільний світ» зібрав для Вас корисну інформацію про конкурси для вчителів та учнів, афіші, шкільний туризм, товари для освітян, нові книжки, акції та події. У кожному номері ви отримаєте найактуальнішу інформацію освітянського світу.

Виходить із березня 2011 року двічі на місяць.

Якщо Ви бажаєте отримувати дайджест на свою електронну скриньку, напишіть, будь ласка, листа на all-shkola@osvita.ws. У темі листа зробіть помітку: «Хочу підписатися». У листі вкажіть електронну адресу, заклад, ПІБ та посаду отримувача.

Дякуємо за Ваш вибір!